

Перспективи збереження трудового потенціалу в контексті євроінтеграції

Статтю присвячено дослідженню теоретико–методологічних, організаційно–економічних та прикладних проблем збереження трудового потенціалу на ринку праці України в контексті її євроінтеграції, причини їх утворення у вигляді особливостей міграційних процесів.

Ключові слова: трудовий потенціал, економічно активне населення, зайняте населення, вакансія, рівень безробіття, заробітна плата, зайнятість, професії.

КИЧКО І.І.,
ТИМОШЕНКО О.В.,
КЛИЩ Д.М.

Перспективы сохранения трудового потенциала в контексте евроинтеграции

Статья посвящена исследованию теоретико–методологических, организационно–экономических и прикладных проблем сохранения трудового потенциала на рынке труда Украины в контексте ее евроинтеграции, причины их образования в виде особенностей миграционных процессов.

Ключевые слова: трудовой потенциал, экономически активное население, занятое население, вакансии, уровень безработицы, заработная плата, занятость, профессии.

КУЧКО І.І.,
ТІМОШЕНКО О.В.,
КЛИЩ Д.М.

Prospects for protection of labor potential in the context of euro integration

The article is devoted to the study of theoretical and methodological, organizational, economic and applied problems of labor potential preservation in the labor market of Ukraine in the context of its European integration, the reasons for their formation in the form of peculiarities of migration processes.

Key words: labor potential, economically active population, occupied population, vacancy, unemployment rate, wages, employment, occupation.

Постановка проблеми. Нині в умовах євроінтеграції економіки України, зростання попиту та пропозиції на ринку праці стають ключовими елементами збереження трудового потенціалу. Специфічність ринку праці пояснюється тим, що саме тут переплітаються інтереси держави, бізнесу, конкретної особистості, а також формуються умови праці, рівень зайнятості і заробітної плати, отже можна стверджувати, що ринок праці є узагальнюючим індикатором широкого кола соціально–економічних явищ та процесів суспільного розвитку. У зв'язку з цим виникає необхідність обґрунтування напрямів та механізмів захисту ринку праці України в сучасних умовах та тенденціях як обов'язкової умови збереження трудового потенціалу.

Процеси, що відбуваються на ринку праці, тісно пов'язані з процесами у підприємницькій, бан-

ківській і зовнішньоекономічній сферах, інвестиційній діяльності тощо. Від того, у якій фазі економічного циклу перебуває економіка країни, яким чином взаємодоповнюються ринкові засади функціонування і державне регулювання, чим характеризується поведінка головних суб'єктів ринку залежить попит на робочу силу та її пропозиція, обсяг зайнятості й рівень безробіття [1].

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Трудовий потенціал як економічну категорію досліджують такі вчені, як О.А. Грішнова, С.С. Гринкевич, Д.М. Богиня, М.П. Бутко, Б.М. Генкін, Б.М. Данилишин, О.М. Ярош та ін.; а ринок праці – В. Петюх, О. Грішнова, О. Малиновська, А. Колот, М. Романюк, Е. Лібанова, Л. Лісогор, С. Бандур, У. Садова, О. Чернявська, Г. Завіновська, Г. Серета [2] та ін. При цьому, А. М. Колот,

О. А. Грішнова, О. О. Герасименко визначають ринок праці як процес або динамічну модель, складниками якої є вхід (спосіб залучення індивідуальної праці до процесу виробництва), процес (спосіб координації та використання праці) та вихід (спосіб оцінки праці та винагороди працівника) [13]. Є. П. Качан, В. Я. Брич, О. П. Дяків та ін. зазначають, що елементами ринку праці виступають: товар, попит, пропозиція та ціна робочої сили [13].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не дивлячись на ґрунтовний аналіз трудового потенціалу, залишається не дослідженим проблематика перспектив збереження трудового потенціалу України, особливо в умовах посилення міграційних процесів та євроінтеграції ринку праці України.

Метою статті є дослідження змісту та перспектив нарощення трудового потенціалу національної економіки, його збереження в умовах євроінтеграції ринку праці України.

Виклад основного матеріалу. Трудовий потенціал є складною категорією, що характеризується як кількісними, так і якісними характеристиками. При чому вони мають свої особливості на кожному економічному рівні, що ускладнює процес дослідження. Особлива роль при цьому належить особистісному чиннику. Особливістю використання трудового потенціалу на макроекономічному рівні є трудоресурсний підхід. Оскільки, при аналізі звертається увага на рівень економічної актив-

ності, зайнятості та безробіття. Серед кількісних показників трудового потенціалу слід назвати: чисельність трудових ресурсів, економічно активного населення, зайнятих і безробітних. Якісний стан використання трудового потенціалу на макро– та мезо– рівні характеризують відносні показники: рівень участі населення в суспільно–корисній діяльності, рівень зайнятості та безробіття, рівень економічної активності населення.

У сучасній економічній літературі розглядаються або виключно якісні характеристики трудових ресурсів як джерело збільшення можливостей, або сучасні й перспективні трудові можливості, або увага концентрується на кількісних даних, що задовольняють певним вимогам. В інших випадках присутнє сполучення вищезазначених тверджень. Враховуючи домінуючий при дослідженні трудоресурсний підхід, перспективи збереження трудового потенціалу України необхідно досліджувати в контексті аналізу тенденцій на ринку праці.

Сучасний стан ринку праці відноситься до соціально–економічних чинників, що впливають на конкурентоспроможність національної економіки. Від попиту та пропозиції на ринку праці залежать рівень макроекономічної динаміки, добробут населення, рівень оплати праці.

Нині ситуацію на ринку праці Чернігівської області так і України в цілому можна назвати досить напруженою. Значною мірою це пов'язано з тим, що рівень життя та рівень заробітної плати в

Таблиця 1. Визначення трудового потенціалу

Автор	Трактування трудового потенціалу
О.С. Москвіна	Трудовий потенціал – спроможність та готовність особистості примножувати свій потенціал.
Б.А. Маліцький	Трудовий потенціал – особлива продуктивна сила суспільства, як база знання, що розвивається та один із провідних факторів духовного відтворення.
К.В. Білецька	Трудовий потенціал – інтегральна оцінка кількісних та якісних характеристик, здібностей і можливостей економічно активного населення, які реалізуються в межах і під впливом системи відносин.
А. Кінах	Трудовий потенціал – це самостійний об'єкт інновацій, його розвиток і стверджує, що він є однією з кінцевих цілей реалізації інноваційної соціально орієнтованої моделі ринкової економіки.
А. Б. Борисов	Трудовий потенціал – це існуючі сьогодні та передбачувані трудові можливості, які визначаються чисельністю, віковою структурою, професійними, кваліфікаційними та іншими характеристиками персоналу підприємства.
Б.М. Генкін	Трудовий потенціал людини – це частина особистості, який формується на основі природних даних (здібностей), освіти, виховання і життєвого досвіду, в загальному випадку характеризує можливості участі людини, співробітників підприємства, населення країни у виробництві і обміні благ.
М.Г. Акулов	Трудовий потенціал – гранична величина можливої участі робітників у виробничому процесі з урахуванням психофізіологічних особливостей, рівня професійних знань, трудового досвіду при наявності необхідних організаційно–технічних умов.

СОЦІАЛЬНО–ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

Україні значно нижчі ніж за кордоном, тому з кожним роком все більше українців покидають свою країну у пошуках кращого життя за кордоном, та кож спостерігається певний дисбаланс в системі освіти – більшість ВУЗів готують таких спеціалістів, які після закінчення не можуть влаштуватися за фахом (як наслідок – більшість тих людей, хто стоять на обліку, без роботи мають вищу освіту) не можуть використовувати здобуті знання та навички на практиці (навчання відірване від реальних потреб роботодавців), а система середньої спеціальної освіти також не завжди дає «якісні» кадри, також не варто забувати і про «старіння нації».

Наразі Україна входить до першої десятки країн–донорів міжнародних мігрантів у світі. За різними оцінками кількість трудових мігрантів сягає 4

млн осіб. При цьому, одночасно за межами країни може знаходитися близько 2,6–2,7 млн осіб [3]. Тобто це 16% від всього працездатного населення України, або ж 8% від всього населення.

Наприкінці 2017 року Держстат опублікував обстеження щодо трудової міграції українців. Так, у 2015–2017 роках з України мігрувало 1,3 млн осіб або 4,5% населення. З них 43% повернулися, ще 49% були тимчасовими трудовими мігрантами. Найбільше українців мігрувало до Польщі, Росії, Італії та Чехії. У перспективі темпи еміграції можуть зрости, особливо в Польщу.

Аналогічна тенденція спостерігається і серед молоді. Так, кількість українських студентів у закордонних університетах у 2016–2017 навчальному році збільшилася на 56% (в порів-

Таблиця 2. Основні показники ринку праці за 2016–2017 роки

	Одиниця виміру	2017 рік			2016 рік		
		Україна *	Чернігівська область		Україна *	Чернігівська область	
Економічно активне населення у віці 15–70 років працездатного віку	у середньому за період, тис. осіб	17854,4	479,6	2,69	17955,1	478,7	2,67
Рівень економічної активності населення у віці 15–70 років працездатного віку	у % до населення відповідної вікової групи	62,0	63,1	101,77	62,2	62,6	100,64
Зайняте населення у віці 15–70 років працездатного віку	у середньому за період, тис. осіб	16156,4	426,1	2,64	16276,9	424,8	2,61
Рівень зайнятості населення у віці 15–70 років працездатного віку	у % до населення відповідної вікової групи	56,1	56,1	100,00	56,3	55,6	98,76
Безробітне населення (за методологією МОП) у віці 15–70 років працездатного віку	у середньому за період, тис. осіб	1698,0	53,5	3,15	1678,2	53,9	3,21
Кількість зареєстрованих безробітних	у середньому за період, тис. осіб	352,5	12,0	3,40	390,8	12,4	3,17
Рівень безробіття населення, (за МОП) у віці 15–70 років працездатного віку	у % до економічно активного населення	9,5	11,2	117,89	9,3	11,3	121,51
Рівень зареєстрованого безробіття населення працездатного віку (в середньому за період)	у % до економічно активного населення працездатного віку	2,1	2,6	123,81	2,4	3,0	125,00
Кількість громадян, які мали статус безробітного з них	у цілому за період, тис. осіб	1138,4	36,7	3,22	1270,4	41,2	3,24
працевлаштовано	тис. осіб	398,6	12,6	3,16	409,0	13,1	3,20
	у %	35,0	34,3	98,00	32,2	31,8	98,76
Кількість вакансій	тис. одиниць	50,4	1,1	2,18	36,0	–	–
Кількість неформально зайнятого населення	тис. одиниць	3695,6	82,5	2,23	–	–	–

Джерело: розроблено автором на основі [5, 6].

нянні з 2012–2013 навчальним роком) і склала 72 тис осіб, з них більше 46% (або 33,4 тис) [4].

Основним чинником та рушійним двигуном трудових міграційних процесів є можливість отримати за кордоном заробітну плату в 2–3 рази більше, ніж в Україні. Так, за даними дослідження Міжнародної організації праці, середньомісячний заробіток одного трудового мігранта становив 722 дол., а зарплата одного штатного працівника, зайнятого в економіці України в 2017 року – 262 дол.

Аналіз основних показників ринку праці України та Чернігівської області свідчить, що хоч рівень економічної активності (62,0% та 63,1%) та рівень зайнятості (56,1% та 56,1%) знаходиться майже на одному рівні, це не вплинуло на те, що Чернігівська область випереджає Україну по рівню безробіття на майже на 18% (таблиця 2).

Так частка економічно активного населення Чернігівської області у відношенні до України склала 2,69%, частка зайнятого населення склала 2,64%, частка безробітного населення – 3,15%, дані показники за рік майже не змінились, але простежується негативна тенденція,

незважаючи на те, що кількість зареєстрованих безробітних у Чернігівській області у 2017 році зменшилась, їх частка навпаки виросла з 3,17% до 3,40%, це говорить про те, що Чернігівщина відстає від України в цілому за темпами по працевлаштуванню громадян, що в свою чергу обумовлено невеликою кількістю робочих міст.

Варто відмітити, що ситуація на ринку праці досить стабільна, але простежується позитивна тенденція до її покращення як по Чернігівській області так і по Україні в цілому.

Повертаючись до зайнятого населення, то частка зайнятого населення Чернігівської області становить лише 2,6% від всього зайнятого населення України (таблиця 3).

За видом економічної діяльності, та її структурою населення зайняте приблизно в одних і тих же напрямках. Так основними видами зайнятості в обох випадках є: сільське, лісове та рибне господарство – 17,6% та 23,4%, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 21,6% та 22,2%, промисловість – 15,3% та 12,7%, освіта – 8,9% та 8,8%, та охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 6,3% та 7,8%.

Таблиця 3. Зайняте населення за видами економічної діяльності у 2017 році

Вид економічної діяльності	Україна*		Чернігівська область		
	тис. осіб	%	тис. осіб	%	%
сільське, лісове та рибне господарство	2866,5	17,61	99,2	23,35	3,46
промисловість	2494,8	15,33	54,0	12,71	2,16
будівництво	644,5	3,96	8,8	2,07	1,37
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	3516,2	21,60	94,4	22,22	2,68
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	997,2	6,13	20,5	4,83	2,06
тимчасове розміщування й організація харчування	276,7	1,70	4,7	1,11	1,70
інформація та телекомунікації	275,2	1,69	4,7	1,11	1,71
фінансова та страхова діяльність	225,6	1,39	5,4	1,27	2,39
операції з нерухомим майном	255,5	1,57	5,0	1,18	1,96
професійна, наукова та технічна діяльність	428,1	2,63	7,4	1,74	1,73
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	304,3	1,87	6,1	1,44	2,00
державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	973,1	5,98	32,1	7,56	3,30
освіта	1441,4	8,86	37,5	8,83	2,60
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1030,4	6,33	33,3	7,84	3,23
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	201,6	1,24	6,9	1,62	3,42
інші види економічної діяльності	345,8	2,12	4,8	1,13	1,39
Всього	16276,9	100,00	424,8	100,00	2,61

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: розроблено автором на основі [7].

СОЦІАЛЬНО–ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

Пріоритетними для інвестування та розширення обсягів виробництва мають стати напрями економічної діяльності з потенційно високим рівнем доданої вартості, а саме: промисловість, будівництво, професійна, наукова та технічна діяльність. Позитивна динаміка їх розвитку забезпечить високий рівень ВВП в країні, збільшить кількість робочих місць на ринку праці.

Однією із проблем сучасного ринку праці України є наявність структурних диспропорцій в професійно–кваліфікаційному та освітньо–кваліфікаційному складі трудового потенціалу, тому подолання цих диспропорцій є першочерговим завданням для національної економіки [14]. Відповідно, диспропорції на ринку праці – це нестача кваліфікованих кадрів по окремих галузях економіки і професіях, спеціальностях/спеціалізаціях; невідповідність структури професійної освіти актуальним і перспективним потребам ринку праці за кваліфікаційним рівнем і професійною структурою [15, с. 124].

Однією із причин невідповідності між реальними потребами ринку праці і пропозицією є відсутність сучасної системи державного прогнозування та стратегічного планування. Інша причина – відсутність балансу трудових ресурсів у складі державних програм економічного та соціального розвитку, стратегій регіонального розвитку, програм і стратегій розвитку окремих галузей суспільного життя. Також за останні десятиліття було знівлено престижність робітничого класу, відсутність державної підтримки професійно–технічної освіти, неналежні умови праці, низька заробітна плата призвели до того, що контингент робітників складають люди передпенсійного чи пенсійного

віку. Ще однією причиною дисбалансу є невідповідність структури професійної освіти перспективним потребам ринку праці за кваліфікаційним рівнем та професійною структурою [13].

За даними кадрових порталів rabota.ua, Head Hunter, HR–провайдера Smart Solution, кількість нових вакансій перестала знижуватися, а по ряду спеціальностей спостерігається стійке зростання. Так у 2017 році кількість вакансій збільшилася на 28%, а конкуренція на ринку праці другий рік поспіль досі на рівні 3 особи на 1 вакантне місце (співвідношення кількості резюме до кількості вакансій). У регіонах це співвідношення варіюється в межах від 1 до 4, так у Чернігівській області навантаження на одну вільну вакантну посаду становить 10 осіб. Серед іншого це пов'язане з сезонними коливаннями, залежить від сфери діяльності компаній тощо.

На ринку праці України простежується досить складна ситуація стосовно кількості вакансій, так загальна кількість вакансій на початку 2017 року становила 440635 вакансії, а на кінець 370619 вакансій. З одного боку це говорить про те що вакансії успішно закриваються, а з іншого про те що кількість робочих місць зменшується.

На рисунку 1–2 наведено рейтинг вакансій та резюме.

Якщо ж взяти до уваги безпосередньо професії, то по Україні найпопулярнішими професіями є наступні [10]: – Виробництво; – Торгівля; – Продажі; – ІТ; – Адміністративний персонал.

Виробнича сфера є лідером ринку праці за кількістю вакансій, але за рік кількість вакансій зменшлась на 10,4%, так на кінець 2016 року

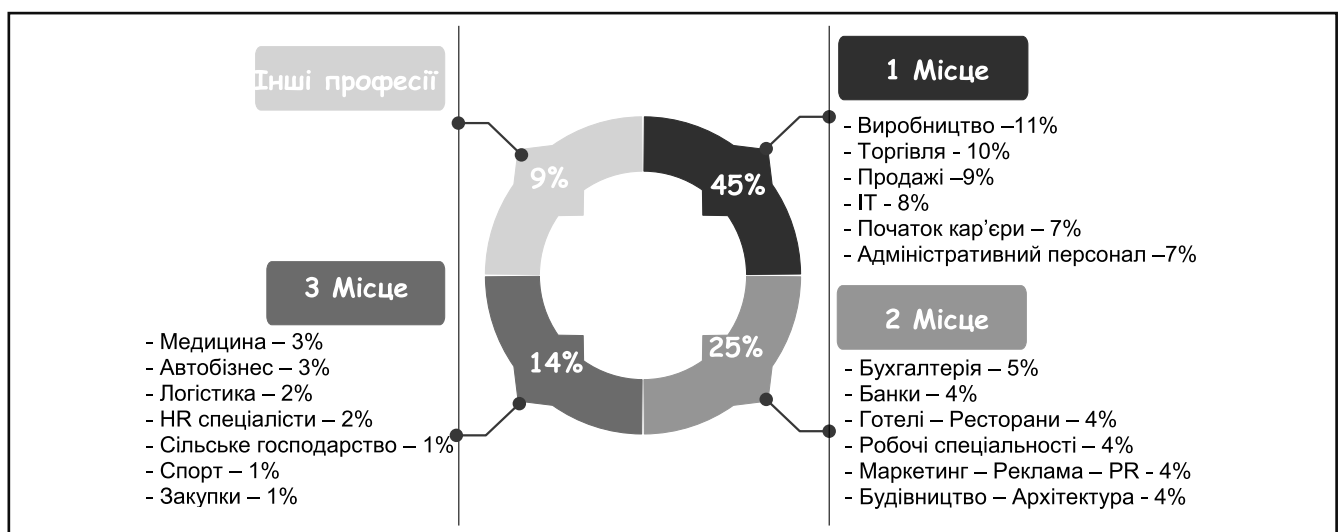

Рисунок 1. Рейтинг вакансій

їх кількість складала 42274 вакансії, а на кінець 2017 року – 37899 вакансій.

Безумовний лідер професійної сфери за кількістю вакансій – робочі виробничі спеціальності (близько 44% всіх пропозицій). Вполовину менше, 24% вакансій – у будівельних робочих спеціальностей. Ще 22% пропозицій для робітників взагалі без кваліфікації. При цьому тільки будівельники можуть похвалитися перевищенням частки резюме над часткою вакансій.

Якщо порівняти пропозиції від українських компаній і агентств-посередників та іноземних компаній, рівень зарплат відрізняється в рази. Так наприклад вантажники отримують від 34293 грн., у будівництві від 33657 грн., а на виробництві – 29679 грн. При цьому і умови роботи за кордоном можуть бути більш комфортними і безпечними. У той же час робочий день – довше, по 10–12 годин.

Від найпопулярніших професій дещо відрізняються топ затребуваних професій України на 2018 рік: – Продавець консультант; – Виробництво: робочі спеціальності; – Водій; – Сільське господарство; – Бухгалтер; – Кухар / Шеф-кухар; – Офіціанти / Бармени / Хостесс; – Торговий / регіональні представники; – Веб-розробка; – Будівництво.

Простежується певна невідповідність серед затребуваних професій з професіями по кількості резюме, так топ 10 професій по кількості резюме на 2018 рік виглядає наступним чином: – Продавець консультант; – Водій, – Офіціанти / Бармени / Хостесс; – Бухгалтер; – Будівництво: робочі спеціальності; – Охоронець; – Торговий / регіональні представники; – Адміністратор офісу

/ Офіс-менеджер; – Виробництво: робочі спеціальності; – Адміністративний персонал.

Кількість вакансій у сфері торгівля у порівнні з минулим роком зменшилась на 28,5%, та склала 42150 вакансій, це обумовлено тим, що сфера схильна до загальному тренду, тому традиційний спад в кінці року – закономірність ринку. Також невелике скорочення кількості вакансій відбувається і за рахунок оптимізації ведення бізнесу.

Лідером ринку за кількістю вакансій є вакансія продавець-консультант (51% вакансій). Більше половини вакансій шукають саме таких фахівців. Роботодавці навіть готові брати фахівців без досвіду роботи, навчати, терпіти плінність, допомагати будувати кар'єру і підвищувати зарплату.

На другому місці з часткою в 20%, причому постійно скорочується, – торговий представник. Можливо, скорочення кількості цих фахівців – наслідок автоматизації їх роботи. Третє місце з 8% вакансій – займає вакансія касира. Причому для першої половини списку затребуваних фахівців характерно перевищення частки вакансій над часткою резюме, що не покращує якість підбору і вимагає серйозних вкладень для роботодавців в корпоративну культуру і бренд роботодавця.

Взагалі загальна картина стосовно резюме та вакансій виглядає наступним чином. На рисунку 3 наведено структуру вакансій та резюме за 2017 рік.

За професійними групами в Чернігівській області: найбільший попит роботодавців спостерігається на робітників з обслуговування, експлуатації устаткування, на працівників сфери торгівлі та послуг, на представників найпростіших професій та кваліфі-

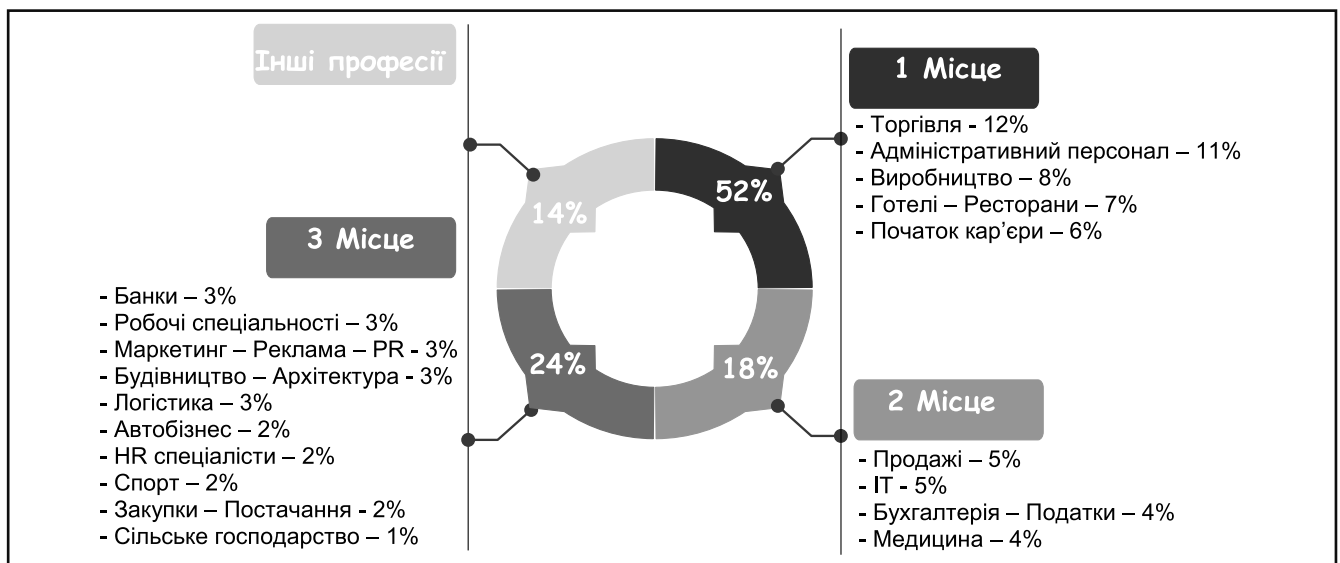

Рисунок 2. Рейтинг резюме

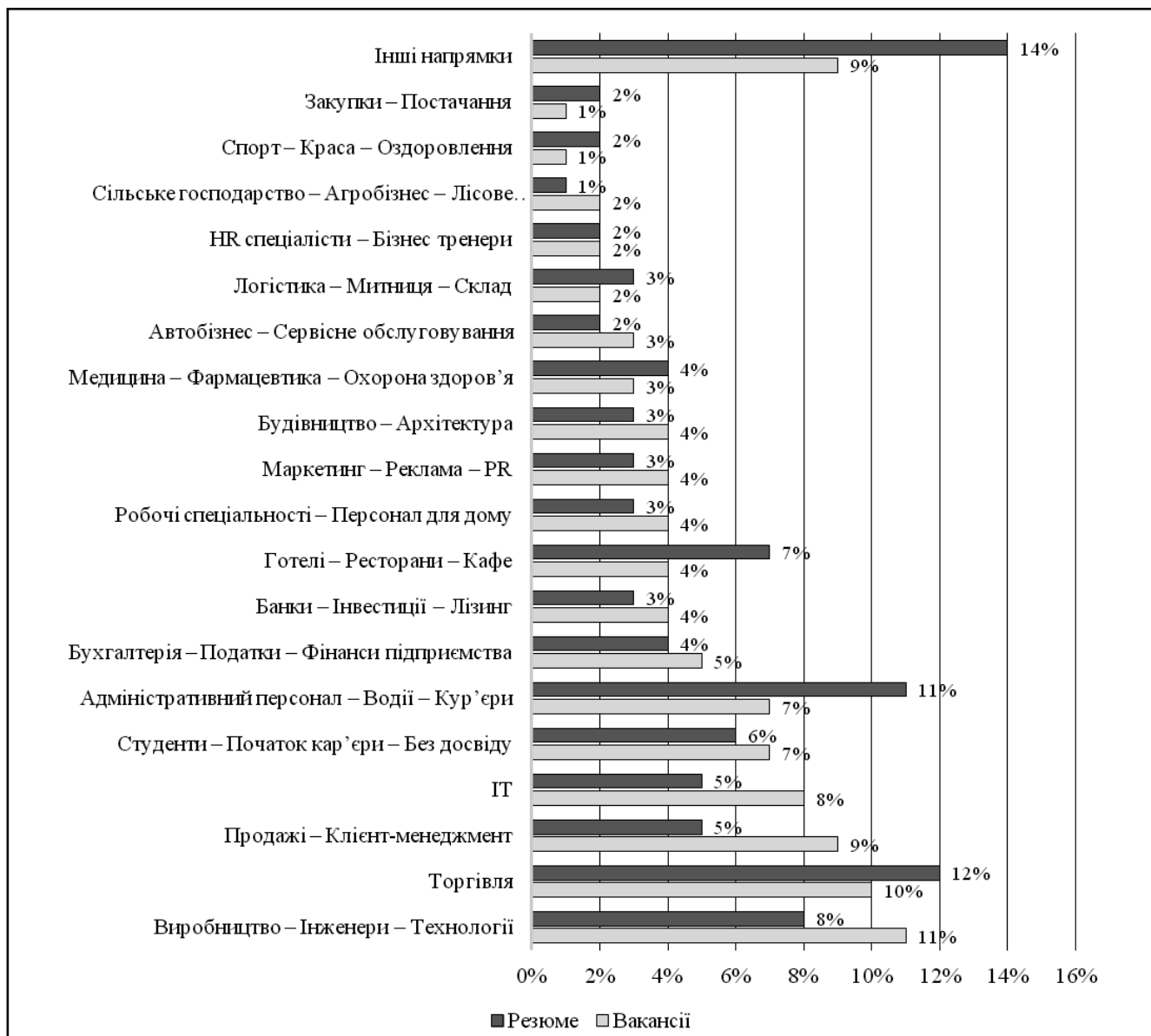

Рисунок 3. Структура вакансій/резюме за 2017 рік

Джерело: розроблено автором на основі [10].

кованих робітників з інструментом. Натомість по Україні – найбільший попит роботодавців спостерігається на робітників з обслуговування, експлуатації устаткування, на кваліфікованих робітників з інструментом, на представників найпростіших професій та на працівників сфери торгівлі та послуг.

У розрізі професій найбільший попит роботодавців спостерігається на кваліфікованих робітників – це швачки, слюсарі, електромонтери, верстатники, електрогазозварники, столярі, кондитери, пекарі, малярі, токарі, монтери колії тощо.

Також затребувані працівники сфери послуг – продавці, кухарі, охоронники, офіціанти, соціальні працівники, бармени, молодші медичні сестри, помічники вихователя, покоївки, перукарі тощо.

У сільськогосподарському секторі – тваринники, робітники з обслуговування сільськогосподарського виробництва, доярі, трактористи, свинарі та лісоруби. Залишається високим попит на професіоналів та фахівців з досвідом роботи – бухгалтерів, спеціалістів держаної служби, економістів, вчителів, інженерів різних галузей, юрисконсультів, агрономів, представників торговельних, фахівців із соціальної роботи, медсестер, менеджерів, а також експедиторів.

Серед найпростіших професій найбільш затребувані підсобні робітники, прибиральники, вантажники, сторожі, комірники, робітники з благоустрою, дворники, укладальники-пакувальники, мийники посуду, приймальник побутових відходів та опалювачі.

Таблиця 4. Топ затребуваних професій України: розмір заробітної плати на початок 2018 року, грн.

Професії	Середня пропонована з/п	Середня очікувана з/п
Продавець консультант	6900	6368
Виробництво: робочі спеціальності	9278	10966
Водій	14758	11592
Сільське господарство	9257	9176
Бухгалтер	7652	8697
Кухар / Шеф–кухар	8646	10517
Офіціанти / Бармени / Хостесс	8281	7115
Торговий / регіональні представники	10815	10153
Веб–розробка	28539	17088
Будівництво: робочі спеціальності	10948	13121

Джерело: розроблено автором на основі [9].

За даними міжнародного кадрового порталу hh.ua, у 2017 році підвищення заробітних плат відбувалося по–різному: у частині компаній (36%) підвищили зарплати всім співробітникам, ще у третини підвищили тільки тим, хто виконав або перевиконав план/KPI. Порівняно з 2016 роком простежується тенденція прив'язки зарплат до ефективності роботи окремого взятого співробітника [11]. У таблиці 4 наведено пропоновані та очікувані заробітні плати по затребуваним професіям.

Таким чином по деяким професіям простежується завищене очікування заробітної плати: виробництво: робочі спеціальності (+1688 грн.), кухар (+1871 грн.), бухгалтер (+1045 грн.), але найбільше у будівництві: робочі спеціальності (+2173 грн.).

За даними Держстату, середня зарплата у грудні 2017 року зросла на 35,5% порівняно з груднем 2016 року і становила 8777 грн. Приріст реальної середньої зарплати з урахуванням інфляції у грудні минулого року становив 18,9%. Утім, грудневі показники завжди зростають за рахунок мотивувальних передноворічних виплат. До кінця 2018 року в уряді очікують підвищення середньої зарплати до 10 тис. грн. [5].

Висновки

В результаті дослідження було встановлено, що на сьогоднішній день український ринок праці зіткнувся з такими проблемами, як масовий відтік кадрів закордон, невідповідність затребуваних вакансій та кількості резюме, у порівнянні з європейськими країнами низьким рівнем заробітної плати.

Відповідно до сучасних реалій соціально–економічного розвитку країни головними напрямами щодо захисту трудового потенціалу та ринку праці в Україні, на нашу думку, повинні стати:

– створення нової нормативно–законодавчої бази щодо регулювання зайнятості населення на ринку праці, відповідності заробітної плати та умов праці до європейського рівня;

– досягнення балансу між попитом і пропозицією робочої сили;

– створення нових робочих місць, вдосконалення механізмів працевлаштування найменш конкурентоспроможних верств населення (молоді, випускників навчальних закладів, жінок, які мають неповнолітніх осіб тощо);

– на державному рівні розробити програму професійної орієнтації молоді з метою формування структури попиту населення на послуги професійної освіти відповідно до потреб ринку;

– спрямувати роботу центрів зайнятості на вдосконалення системи перекваліфікації працездатного населення для розвитку гнучкого ринку робочої сили;

– удосконалення системи моніторингу та прогнозування ситуації на ринку праці, забезпечення інформаційної підтримки суб'єктів малого підприємства, зокрема з питань організації та провадження підприємницької діяльності;

– надати дотації на створення робочих місць, пільги при найманні, допомоги малому і середньому бізнесу;

– здійснювати професійну підготовку з урахуванням прогнозу попиту та пропозиції на ринку праці;

– приділити особливу увагу підготовці фахівців за загально галузевими професіями, потреба в яких не може задовольнятися за рахунок наявних трудових ресурсів підприємств; на це необхідно орієнтувати систему початкової професійної освіти та програми перепідготовки безробітних;

– запровадження професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників, які мо–

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

жуть опинитися або перебувають під загрозою звільнення за ініціативою роботодавців за рахунок державних коштів;

– розробити політику регулювання міграції як щодо експорту, так і щодо імпорту праці, що забезпечить захист національних інтересів України;

– поширення практики стажування науково-педагогічних та педагогічних працівників, студентів, учнів вищих та професійно-технічних навчальних закладів на підприємствах, в установах та організаціях.

Виходячи із сучасних реалій, конкретні заходи щодо розвитку ринку праці повинні бути гнучкими та мати економічний та соціальний ефект, тому перспективи подальшого розвитку та вдосконалення ринку праці України пов'язані з підвищенням рівня зайнятості та зменшенням рівня безробіття. Для досягнення цієї мети потрібно сформулювати пріоритетні напрямки реформування ринку праці. Подальших досліджень потребує детальне вивчення перспектив участі України в загальноєвропейському ринку праці, можливості впровадження зарубіжного досвіду в сфері ринку праці в Україні, перспективи переходу українського ринку праці на європейські стандарти [12].

Список використаних джерел

1. Федоренко В. Г. Євроінтеграція, економіка і ринок праці в Україні / В. Г. Федоренко, Ю. Б. Пінчук // Ринок праці та зайнятість населення. – 2014. – № 1. – С. 13–15. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rpzn_2014_1_4.

2. Міграційні процеси в Україні: сучасні виклики та регіональна специфіка : наук. доповідь за матеріалами круглого столу «Проблеми захисту прав мігрантів в умовах сучасної кризи: макроекономічні та регіональні аспекти», Львів, 17 червня 2009 року / НАН України, Ін-т регіональних досліджень ; [наук. ред. У. Я. Садова]. – Львів : ІРД НАН України, 2009. – 45 с.

3. Центр економічної стратегії «Скільки українців поїхало за кордон і що державі з цим робити» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ces.org.ua/skilky-ukraintsiv-poikhalo-za-kordon-i-shcho-z-tsym-robyty-derzhavi/>

4. CEDOS [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cedos.org.ua/uk/osvita>

5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

6. Державна служба зайнятості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/68>

7. Головне управління статистики у Чернігівській області «Статистична інформація» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/rp/zn_ed_reg/zn_ed_reg_u/zn_ed_reg_2016k_u.htm

8. The Point – онлайн-журнал сайта rabota.ua: «Рабочие профессии: какие зарплаты готовы предложить компании» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://thepoint.rabota.ua/rabochye-professyy-kakye-zarplaty-hotovy-predlozhyt-kompany/>

9. The Point – онлайн-журнал сайта rabota.ua «Нарасхват: топ-10 самых востребованных профессий и сколько им готовы платить» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://thepoint.rabota.ua/narashvat-top-10-samyh-vostrebovannyh-professyy-y-skolko-ym-hotovy-platyt/>

10. The Point – онлайн-журнал сайта rabota.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://thepoint.rabota.ua/narashvat-top-10-samyh-vostrebovannyh-professyy-y-skolko-ym-hotovy-platyt/>

11. Міжнародний кадровий портал hh.ua: «Барометр ринку праці України: підсумки року та головні тенденції 2017 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://chernihiv.hh.ua/article/21672>

12. Збрицька Т.П., Васильєва І.М., «Перспективи розвитку ринку праці України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5274/1/Перспективи%20розвитку%20ринку%20праці%20України.pdf>

13. Федунчик Л.Г. «Наявність структурного дисбалансу попиту і пропозиції ринку праці України» Ефективна економіка № 12, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5982>

14. Чернявська Ю.Б. Економічні важелі механізму державного регулювання ринку праці в Україні / Ю.Б. Чернявська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – №7–8. – С. 102–106.

15. Шаповалов В.В. Теоретичне дослідження категорій ринку праці / Економіка і суспільство. – 2016. – № 5 – С. 122–125 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5982>

References

1. Fedorenko V. H. Yevrointehratsiia, ekonomika i rynek pratsi v Ukraini / V. H. Fedorenko, Yu. B. Pinchuk // Rynek pratsi ta zainiatist naselennia. – 2014. – № 1. – S. 13–15. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rpzn_2014_1_4.

2. Mihratsiini protsesy v Ukraini: suchasni vyklyky ta rehionalna spetsyfika : nauk. dopovid za materialamy kruhloho stolu «Problemy zakhystu prav mihrantiv v umovakh suchasnoi kryzy: makroekonomichni ta rehionalni aspekty», Lviv, 17 chervnia 2009 roku / NAN Ukrainy, In-t rehionalnykh doslidzhen ; [nauk. red. U. Ya. Sadova]. – Lviv : IRD NAN Ukrainy, 2009. – 45 s.

3. Tsentri ekonomichnoi stratehii «Skilky ukrainsiv poikhalo za kordon i shcho derzhavi z tsym robyty» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://ces.org.ua/skilky-ukrainsiv-poikhalo-za-kordon-i-shcho-z-tsym-robyty-derzhavi/>

4. CEDOS [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://cedos.org.ua/uk/osvita>

5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

6. Derzhavna sluzhba zainiatosti Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/68>

7. Holovne upravlinnia statystyky u Cherinivskii oblasti «Statystychna informatsiia» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/rp/zn_ed_reg/zn_ed_reg_u/zn_ed_reg_2016k_u.htm

8. The Point – onlain-zhurnal saita rabota.ua: «Rabochye professyy: kakye zarplaty hotovy predlozhyt kompanyy» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://thepoint.rabota.ua/rabochye-professyy-kakye-zarplaty-hotovy-predlozhyt-kompanyy/>

9. The Point – onlain-zhurnal saita rabota.ua «Narashvat: top-10 samykh vostrebovannykh professyi y skolko ym hotovy platyt» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://thepoint.rabota.ua/narashvat-top-10-samyh-vostrebovannyh-professyy-y-skolko-ym-hotovy-platyt/>

10. The Point – onlain-zhurnal saita rabota.ua [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://thepoint.rabota.ua/narashvat-top-10-samyh-vostrebovannyh-professyy-y-skolko-ym-hotovy-platyt/>

11. Mizhnarodnyi kadrovyi portal hh.ua: «Barometr rynku pratsi Ukrainy: pidsumky roku ta holovni tendentsii 2017 roku» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://chernihiv.hh.ua/article/21672>

12. Zbrytska T.P., Vasylieva I.M., «Perspektyvy rozvytku rynku pratsi Ukrainy» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5274/1/Perspektyvy%20rozvytku%20rynku%20pratsi%20Ukrainy.pdf>

13. Fedunchyk L.H. «Naiavnist strukturnoho dysbalansu popytu i propozytii rynku pratsi Ukrainy» Efektyvna ekonomika № 12, 2017 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5982>

14. Cherniavska Yu.B. Ekonomichni vazheli mekhanizmu derzhavnoho rehuliuвання rynku pratsi v Ukraini / Yu.B. Cherniavska // Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini. – 2007. – №7–8. – S. 102–106.

15. Shapovalov V.V. Teoretichne doslidzhennia katehorii rynku pratsi / Ekonomika i suspilstvo. – 2016. – № 5 – S. 122–125 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5982>

Дані про авторів

Кичко Ірина Іванівна,

д.е.н., доцент, Чернігівський національний технологічний університет

e-mail: ira41215@ukr.net

Тимошенко Олександр Володимирович,

магістр, Чернігівський національний технологічний університет

e-mail: a.timoshenko95@ukr.net

Клиш Дар'я Миколаївна,

магістр, Чернігівський національний технологічний університет

e-mail: dkleshch5@gmail.com

Данные об авторах

Кичко Ирина Ивановна,

д.э.н., доцент, Черниговский национальный технологический университет

e-mail: ira41215@ukr.net

Тимошенко Александр Владимирович,

магістр, Черниговский национальный технологический университет

e-mail: a.timoshenko95@ukr.net

Клиш Дарья Николаевна,

магістр, Черниговский национальный технологический университет

e-mail: dkleshch5@gmail.com

Data about authors

Iryna Kychko,

Doctor of Economics, Associate Professor, Chernihiv National Technological University

e-mail: ira41215@ukr.net

Alexander Tymoshenko,

Master of Science in Chernihiv National Technological University

e-mail: a.timoshenko95@ukr.net

Darya Klishch,

Master of Science in Chernihiv National Technological University

e-mail: dkleshch5@gmail.com